

תמר אשת ער

בעקבות הבקורת

הכי. הן עם יחס "מחנך" כזה מצד המבקרים ינוסו התיאטרון והבמאי הישראליים ממחזה מקורי, וביחוד ממחזה תנ"כי והיסטורי כמפני "אסון לאומי" ופגערע, ופחדם מראפרטור אר מקורי, שהיה חזק בלאו הכי, עוד יגבר שבעתיים!

אך אני טאמין, שכותב דברי ימי התיאטרון העברי ידע להעריך כל מאמץ בשטח קדומו ופיתוחו של הראפרטואר הישראלי המקורי וכל נסיון ליצור "יש מאין". להעתק, ולו גם נקי ומשוכלל ביותר, של יצירה תיאטרונית זרה אין ערך של יצירה עצמית, ושל תוספת נוסף משלנו לתרבות ולאמנות האנושית. עתה מביאים שוללי הצגת "תמר אשת ער" לדוגמא מהצגה תנ"כית למופת את "יעקב ורחל" והרי לאחר הצגת הבכורה של "יעקב ורחל" שללו אותה רוב המבקרים, ומבקר חשוב אחד של עתון חשוב ונכבד מאיד כתב: "...אם ה"אהל" יציג הצגה כזו, יעקב ורחל" הקהל ישט מה"אהל"!.. ובאו החיים וסחרו נבואה זו: את "יעקב ורחל" מציגים זה עשרים ושלוש שנים, וערכה של יתהצגה לא פחת עד היום הזה.

עתה בראותי את תגובת הקהל על הצגת "תמר אשת ער" מאמין אני, שגם הצגה זו תתגבר על היחס השלילי אליה מצדם של אחדים מהמבקרים, ואף היא תעמוד לאורך ימים ושנים.

משנת הלווי

ורחל" היו הדמויות, למשל, נראות כ"נושים" חצובים מאבן בתלבושתן ובצורתן הכללית, הרי ב"תמר אשת ער" רצינו יחד עם הציירת ג'ניה ברגר לשוות לדמויות מראה ריאלי יותר וקרוב יותר ללב הצופה המודארגני. ואשר לתפאורה רצינו להתרחק מהמתיקות הבאנאלית של "הנוף המזרחי", והפכנו אותה רק למסגרת, כמעט רק לרקע להבלטת העלילה והדמויות.

לאחד המבקרים חסרה "תאונה" ביחסים בין הנפשות על הבמה... ולא זאת היתה כוונתנו, להיטך: הש"ת דלגנו לטהר ולעזרן אפילו את החטא עצמו, ולכן יצאה גם הפגישה בין יהודה והקדשה אידלית, אצילה וטהורה. ובכלל — היחסים המסובכים בין הדמויות מבוססים בהצגה על מאבק נפשי התגברות, ולא על נתינת הופש לתאוות ולרגשות ה"בהמיים" פשטניים...

מבקר אחד לא ראה ולא הרגיש "פיוט" בביצוע ההצגה. ה"פיוט" הוא רגש אינדיבידואלי: הן גם בתמונה וגם בשיר, למשל, אחד מרגיש את השירה, ואחר רואה בתמונה רק בד מלוכלך, ובשיר — גראסומאניה...

אך את הדבר החשוב ביותר לא לקחו בחשבון אחדים מהמבקרים הקטלניים שלנו הוא — שהם מרחיקים את הקהל מהתענינות במחזה מקורי בתיאטרון העברי ורוחפים אותו ללתיסות מוגברת אחרי ראפרטואר לועזי, שהיא תזקת זו גם בלאו

מאד — בצורה המניחה את הדעת, ויותר מזה.

אך לצערי הרב מסקנותיה של הברקורת הרשמית היא הפעם קיצונית ואכזרית יתר על המידה. מבקר אחד אף הרשה לעצמו להתלוצץ על חשבון ההצגה, או על חשבוני אני בהלצה זולה ב"מיל", ולשם כך הטריח את כבוד הבמאי ההוליוודי סטיל דא"מיל.. יבושם לו! לו אני הייב כלל לענות.

יש מאשימים אותי (או את המחבר) בדמיון שבין "תמר אשת ער" לבין "יעקב ורחל", אני אינני רואה בזאת אסון גדול, ביחוד לאחר שתקופת יהודה (בן יעקב) ותמר קרובה כל כך לתקופת יעקב ורחל. במובן זה הדמיון הוא אפילו הכרחי, ואף על פי כן, דומני שעם כל הדמיון יש הבדל רב בין שתי ההצגות, סגנוןן וביצוען. "יעקב ורחל" הדמויות הן פשטניות פרימיטיביות החפיסת עולמן וביח"סים שביניהן, רגשותיהן הם אלמנטי טריים ביותר, ואופן ביטויים ישר ותמי, כמעט כמו אצל ילדים. יחד עם זאת יש קיצוניות רבה וחריפות גרר סקאית בגילום הדמויות. לעומת זאת ב"תמר אשת ער" הנפשות הפועלות והיחסים ביניהן הם מורכבים הרבה יותר ורגשותיהן — מסובכים ומעודנים גם יחד. ב"תמר אשת ער" שאפ"ן למישחק ריאליפטיכולוני, בניגוד למשחק ב"יעקב ורחל", שהוא כולו מסוגנן.

הוא הדין ביחס לצד החיצוני ל"למוש" של ההצגה: אם "יעקב

המחזות המקוריים שהוצגו במשך השנים האחרונות על הבמה הישראלית — נער יספרם. עיקר הראפרטואר מחזות אמריקאיים, צרפתיים, אנגליים, רוסיים וכו', תופעה זאת אפשר להסבירה קודם כל בטעם הקהל המאלץ את התיאטרון ללכת בדרך זו. טעם זה נשתנה בשנים האחרונות תכלית שינוי, כנראה בגלל השינוי בהרכבו של הקהל עם קיבוץ הגלויות. וגם טעמו של הנוער הישראלי שונה מטעמו של הותיק בארץ; הנוער כתי"הנך ביהוד על הספרות המתורגמת, ועל כרטי הקולנוע, שהשפעתם כה רבה עליו.

אך משגה פאטאלי הוא, לדעתי, להלעים את הקהל אך ורק במחזות לועזיים, ואם ישנה דראמאטורגיה צעירה בארץ, הרי מהובחנתו לעודדה ולפתחה, כי בלעדיה התיאטרון הישראלי חשוב בעיני כמת, ואין לו כל עתיד. אל נא נשכח, כי את שמו הטוב בארץ ובחוץ לארץ קנה לו התיאטרון העברי אך ורק במחזות מקוריים. וביחוד — במחזות תנ"כיים והיסטוריים. מה פלא, איפוא, שאני כבמאי עברי נוטה תמיד למחזה מקורי, ובריחוד למחזה תנ"כי והיסטורי.

וזו היא הסיבה העיקרית שבגללה בחר גם "אהל" במחזה של יואל מוסנזון. "תמר אשת ער", וביחוד שה"מחזה כתוב בכשרון ובחוש בימתי רב, ואם כי אינני סבור, כי השגנו בהצגה את כל אשר שאגנו אליו, הרי חלק משאיפתנו נתגשם, ולדעת רבים